

19. Berlin Eyalet Kütüphanesi'nde PPN722386702'de Kayıtlı Kitaptaki 17. Yüzyıla Ait Latin Harfli Türkçe Bir Şiir¹

Beytullah BEKAR² & Okan Celal GÜNGÖR³

APA: Bekar, B. & Güngör, O. C. (2025). Berlin Eyalet Kütüphanesi'nde PPN722386702'de Kayıtlı Kitaptaki 17. Yüzyıla Ait Latin Harfli Türkçe Bir Şiir. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (49), 357-369. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17959438>

Öz

Transkripsiyon metinleri yabancılar tarafından Arap harfleri dışındaki harflerle (Kiril, Ermeni, Yunan vb) özellikle de Latin harfleriyle yazılan Türkçe metinler için kullanılan bir terimdir. Bu tür metinler için transkripsiyon anıtları tabiri de kullanılmaktadır. Karadeniz'in kuzeyindeki Türklerden İtalyanlar ve Almanlar tarafından derlenen *Codex Cumanicus*, transkripsiyon metinlerini ilki kabul edilmektedir. Yabancılar tarafından kendi halkına genellikle Türkleri tanıtmak ve Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılan bu eserler içinde sözlükler, gramer bilgileri, dini metinler (ilahiler vb.), atasözleri ve bilmeceler vb. unsurlar yer almaktadır. Bu metinler Arap harfli imlada tespit edilemeyen Türkçenin bazı fonetik hususiyetlerini ve konuşma dili özelliklerini tespiti açısından önemlidir. Çalışmaya konulan eserimizde bir transkripsiyon metni özelliği taşımaktadır. Eser, Berlin Eyalet Kütüphanesi'nde PPN722386702'de kayıtlıdır. Eserin adı Jahr-Opfer, welches dem durchleuchtigsten, hochgebohrnen Fürsten und Herrn Hn. Johann Georgen olup 1670 yılında August Pfeiffer tarafından Almanya'nın Wittenberg şehrinde 1670'te basılmıştır. Eser, Sakyonsa Dükü Johann Georgen'e ithaf edilmiştir. Eserde Dük'e ithafen 15 farklı dilde kutlama şiiri yer almaktadır. Bu şiirler Almanca, Latince, Yunanca, İbranice (Latince harfi harfine çeviriyle), Keldanice (Latince harf çevirisi ve harfi harfine çeviriyle), Kiptice, Samirice, Etiyopyaca, Arapça, Farsça, Osmanlı Türkçesi, Kudüs lehçesinde, Süryanice (Latince harf çevirisiyle), Ermenice ve Çince yazılmıştır. Şiirler, öncelikle söz konusu dil için yazıldığı dönemde kullanılan alfabe ile verilmiş hemen ardından Latin harflerine aktarılmış ve Latinceye tercüme edilmiştir. Eser, 43 sayfadan ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şiirler yer alır. İkinci bölümde ise Mezmurlar 113/3'de "Güneş'in doğduğu yerden battığı yere kadar Rabb'in adına övgüler sunulmalı" ifadesinin 35 farklı dilde (İbranice, Keldanice, Süryanice, Arapça, Etiyopyaca, Samirice, Farsça, Osmanlı Türkçesi, Ermenice, Kiptice, İberce, Grekçe, Latince, İtalyanca, Sardunyaca, İspanyolca, Portekizce, Fransızca, Almanca, Saksonca, Felemenkçe, Danca, Norveççe, İsveççe, İngilizce, İskoçça, İrlanda Galcesi, Macarca, Lehçe, Çekçe, Sırp-Hırvatça, Çince, Nahuatl, İnuitçe ve Keçuva) karşılığı verilmiştir. Eser içinde yer alan

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin /iThenticate Oran: %15

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 07.11.2025-**Kabul Tarihi:** 17.12.2025-**Yayın Tarihi:** 18.12.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17959438>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assoc. Prof., Kırklareli University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature (Kırklareli, Türkiye) **eposta** beytullahbekar@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-8372-1190> **ROR ID:** <https://ror.org/00jboe673> **ISNI:** 0000 0004 0399 5728 **Crossref Funder ID:** 501100020600

³ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assoc. Prof., Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature (Karaman, Türkiye) **eposta** okancelalgungor@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-5933-1336> **ROR ID:** <https://ror.org/037vvfo96> **ISNI:** 0000 0004 1755 486X **Crossref Funder ID:** 501100018717

Türkçe metinlerin hem Arap hem de Latin harfli verilmiş olması yazıldığı dönemdeki ağız özelliklerini yansıtmaları açısından önemlidir. Bu nedenle eser dil özellikleri açısından değerlendirilmiş ve çalışmanın sonuna da sözlük eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Transkripsiyon metinleri, Latin alfabesi, kutlama şiiri, August Pfeiffer, ses olayları

A 17th-Century Turkish Poem Written in Latin Script, Found in a Book Registered as PPN722386702 at the Berlin State Library⁴

Abstract

Transcription texts are a term used by foreigners for Turkish texts written in letters other than Arabic letters (Cyrillic, Armenian, Greek, etc.), especially Latin letters. The term transcription monuments is also used for such texts. Codex Cumanicus, compiled by Italians and Germans from the Turks north of the Black Sea, is considered the first of the transcription texts. These works, written by foreigners to introduce the Turks to their own people and to teach them Turkish, include dictionaries, grammar information, religious texts (hymns, etc.), proverbs, riddles, etc. These texts are important in terms of identifying some phonetic features and spoken language characteristics of Turkish that cannot be detected in Arabic-lettered spelling. Our work under study has the feature of a transcription text. The work is registered in the Berlin State Library under PPN722386702. The title of the work is *Jahr-Opfer, welches dem durchleuchtigsten, hochgebohrnen Fürsten und Herrn Hn. Johann Georgen*. The work was printed in 1670 by August Pfeiffer in Wittenberg, Germany. The work is dedicated to Johann Georgen, Duke of Sakyonsa. The work includes celebratory poems dedicated to the Duke in 15 different languages. These poems are written in German, Latin, Greek, Hebrew (with Latin transliteration), Chaldean (with Latin transliteration and literal translation), Coptic, Samaritan, Ethiopic, Arabic, Persian, Ottoman Turkish, Jerusalem dialect, Syriac (with Latin transliteration), Armenian and Chinese. The poems are first given in the alphabet used at the time of writing for the language in question, then transferred to Latin letters and translated into Latin. The work consists of 43 pages and two parts. The first part contains poems. In the second part, the phrase "Praise the name of the Lord from the rising of the sun to the setting of the sun" in Psalms 113/3 is translated into 35 different languages (Hebrew, Chaldean, Syriac, Arabic, Ethiopian, Samaritan, Persian, Ottoman Turkish, Armenian, Coptic, Iberian, Greek, Latin, Italian, Sardinian, Spanish, Portuguese, French, German, Saxon, Dutch, Danish, Norwegian, Swedish, English, Scottish Gaelic, Irish Gaelic, Hungarian, Polish, Czech, Serbo-Croatian, Chinese, Nahuatl, Inuit and Quechua). The fact that the Turkish texts in the work are given in both Arabic and Latin script is important in terms of reflecting the spoken language features of the period in which they were written. For this reason, the work was

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography

Similarity Report: Received – Turnitin / iThenticate Rate: %15

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 07.11.2025-**Acceptance Date:** 17.12.2025-**Publication**

Date: 18.12.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.17959438>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

evaluated in terms of language features and an dictionary was added at the end of the study.

Keywords: Transcription texts, Latin Alphabet, Poem of Celebration, August Pfeiffer, Fonetic Events

Giriş

Eser, transkripsiyon metni özelliği taşımaktadır. Transkripsiyon metinleri yabancılar tarafından Arap harfleri dışındaki harflerle özellikle Latin harfleriyle Türkçenin yazıya geçirilmesiyle oluşmuş eserlerdir. Genel olarak Türkçe öğrenmek ve öğretmek amacıyla yazılan bu eserler içinde sözlükler, gramer bilgileri, dinî metinler (ilahiler vb.), atasözleri ve bilmeceler vb. unsurlar yer almaktadır. Bu eserler içinde *Codex Cumanicus*, transkripsiyon metinlerini ilki kabul edilmektedir.⁵

Eser, Berlin Eyalet Kütüphanesi'nde PPN722386702'de kayıtlıdır. Eserin adı, *Jahr-Opfer, welches dem durchleuchtigsten, hochgebohrnen Fürsten und Herrn Hn. Johann Georgen*'dir [Yıllık armağan, en soylu, en yüce, yüksek soydan gelen Prens ve Efendi Sayın Johann Georg'a sunulmuştur.]. Eser, August Pfeiffer tarafından 1670 yılında Almanya'nın Wittenberg şehrinde 1670'de basılmıştır. Eser, Sakyonsa Dükü Johann Georgen'e ithaf edilmiş olup eserde Dük'e ithafen 15 kutlama şiiri yer almaktadır. Bu şiirler, Almanca, Latince, Yunanca, İbranice (Latince harfi harfine çeviriyle), Keldanice (Latince harf çevirisi ve harfi harfine çeviriyle), Kıptice, Samirice, Etiyopyaca, Arapça, Farsça, Osmanlı Türkçesi, Kudüs lehçesinde, Süryanice (Latince harf çevirisiyle), Ermenice ve Çince yazılmıştır (İnlibris)⁶. Eserde geçen 15 kutlama şiiri şu yöntemle verilmiştir: Önce şiirler, söz konusu dil için o dönem kullanılan alfabe ile ve Latin alfabesiyle verilmiş devamında ise Latinceye tercüme edilmiştir.

Eser, 43 sayfadan ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şiirler yer almaktadır. İkinci bölümde ise *Mezmurlar* 113/3'de Güneş'in doğduğu yerden battığı yere kadar Rabb'in adına övgüler sunulmalı ifadesinin 35 farklı dilde (İbranice, Keldanice, Süryanice, Arapça, Etiyopyaca, Samirice, Farsça, Osmanlı Türkçesi, Ermenice, Kıptice, İberce, Grekçe, Latince, İtalyanca, Sardunyaca, İspanyolca, Portekizce, Fransızca, Almanca, Saksonca, Felemenkçe, Danca, Norveççe, İsveççe, İngilizce, İskoçça, İrlanda Galcesi, Macarca, Lehçe, Çekçe, Sırp-Hırvatça, Çince, Nahuatl, İnuitçe ve Keçuvaca) karşılığı verilmiştir (İnlibris)⁷.

August Pfeiffer (1640-98), 27 Ekim 1640'ta Lauenburg'da bir dükahlık gümrük tahsildarının oğlu olarak dünyaya geldi, Hamburg'daki Johanneum'dan mezun olduktan sonra çalışmalarına Wittenberg'de devam etti, 1659'da ilk akademik yılında uzman oldu ve Doğu dilleri üzerine dersler verdi. Aldığı bursla kendisini tamamen bu konuyu incelemeye adanmıştı. 1665 yılında Profesör Orientalium olarak atandı. 1671 Paskalya'sında Duke Sylvius Friedrich von Oels'in Medzibor'daki papaz ve Oels'deki konsorsiyumun değerlendirmesi olarak atandı ve bu görevi 1673'te Stroppen'deki papazlıkla değiştirdi. Andreas Acoluthus'u öğrenci olarak kabul etti, ona Hahamca, Arapça, Farsça, Süryanice gibi diller öğretti. Pfeiffer, 1675'te Meißen'deki St. Afra'da papaz olmak üzere Saksonya'ya geri çağırıldı. Teoloji alanında doktora aldıktan sonra, 1681'de Leipzig'deki St. Thomas Kilisesine başdiyakoz olarak atandı ve aynı zamanda teoloji profesörü olarak görev yaptı. Leipzig'de sekiz yıl hocalık yaptıktan sonra, Lübeck konseyinin buradaki kiliselerin yöneticisi olma çağrısını kabul etti. 11 Ocak 1698'de ise öldü

5 Ayrıntılı bilgi için bk. Bekar, B. (2019a). Batı kültüründe Türk atasözleri. Konya: Kömen Yayınları; Bekar, B. (2019b). Adam Kraft'ın 1596 tarihli 'Türklerin dinleri, savaş yöntemleri, geçim kaynakları, başarı ve çöküşlerinin sırları' adlı eseri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 19, s. 159-181.

⁶ <https://inlibris.com/item/bn46213> (30.09.2024).

⁷ <https://inlibris.com/item/bn46213> (30.09.2024).

(Biographie)⁸ Pfeiffer'in Anti-Calvanism; Diatribe De Poesi Ebraeorum Veterum Et Recentiorum Recognita; Lutherthum vor Luthern, Oder; Exercitationes Biblicae; Qvibus non pauca Scripturae loca obscura & dysdialyta vel fusius vel concisius illustrantur; Critica sacra gibi çok sayıda dinî nitelikte eserleri vardır (Pfeiffer)⁹

1. Övgü şiiri¹⁰

Kjukdeh jildislär tşchok birdur cunefch,
Bin culdur emma bir iken¹¹ ekin¹²
Bir dengisdur zad hafaran cuju
Vve her gjomlehnung Begdur culi bin
Ja KÆBIR CHAN, ja Hafıfım benum
ALLA fakla feni ta [abadi]'l abadin¹³
Mobarek [k]jun, barak adung, ja CHAN,
Sen mobarek, ja KÆBIR CHAN, demin
Vvere fanga zad Hasaran barket
HAK ALLA rahmati Begum jakin
Vvere lutfileh huşch armaganlär
Zongreh ab[-i] chajat gjenetdeh, amin

1.1. Şiirin Günümüz Alfabetine Aktarılmış Şekli¹⁴

Gükde yıldızler çok birdür güneş
Bin güldür emma bir iken ekin
Bir denizdür sad hezaran kıyu
Ve her cömlenün begdür kılı bin
Ya kebir han, ya hafızum benüm

⁸ <https://www.deutsche-biographie.de/sfz95266.html#adbcontent> (01.10.2024).

⁹ https://www.prld.org/author_view.php?a_id=603&s=0&limit=100 (05.10.2024).

¹⁰ Şiirde ünlü ve ünsüzlerin gösteriminde yazarın tasarrufuna bağlı kalınmıştır.

¹¹ Metinde aken yazılmıştır.

¹² Metinde akin yazılmıştır.

¹³ ta ebedi'l-abidin

¹⁴ Şiirin günümüz alfabetine aktarımında yazarın tasarrufuna bağlı kalınmıştır.

Alla[h] sakla[sun] seni ta ebedi'l-abidin

Mobarek gün, barek aduñ, ya han

Sen mobarek, ya kebir han, demin

Vere saña sad hazaran bar[e]ket

Hak Alla[h] rahmeti Begüm yakın

Vere luřfile huş armaganlar,

Soñre ab[-ı] hayat cen[n]etde, amin

1.2. Şiirin Latince Tercümesi

In coelo stellae plures sunt, at unus Sol

Mille dantur rosae, quarum unus semina jecit

Unus est oceanus fed fontium myriades

Sic uni Tibi Domino servi mille sunt

O potentissime princeps o protector mi

Deus servet Te in secula

Beata haec dies! Benedictum nomen Tuum Princeps

Benedictus sis Potentissime Princeps hodie

Largiatur Tibi myriadas benedictionum

Deus O.M. cujus misericordia Te manet

Largiatur benivole qvavis pulcherrima dona

Tandemq aqvani vitae in Paradiso Amen.

2. İnceleme

2.1. Alfabe

Türkçe karşılıkları	Eserde kullanılan harfler	Örnekler
c	gı	gjenet
ç	tıch	tıchok
e (açık e)	ä	jildislär

e	eh, e, ae	kjukdeh, beg kæbır
g, ğ	c, kj	cunefch, kjun, culi
h, ø	h	rahmati, Kjukdeh
h	ch	chajat, chan
ı	i	culi
k (kef)	k	mobarek
k (kaf)	k	jakin
ñ	n, ng	biñ
ö	o	gjomleh
s	s, z	sen, zongreh
ş	sch	hufch
ü	u	cunefch
v	vv	vvere
y	j	ja
z	s	jildis

Tablo 1. Şiirdeki harflerin karşılıkları

3. Ses Olayları

3.1. Ünlü Uyumu

3.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Uyumu bozan ekler;

Çokluk eki +ler: armaganlär “armağanler”. Benzer durum Anadolu ağızlarından Kuzeydoğu Grubu’nda ve Rumeli ağızlarında da görülmektedir: atar+ler, ova+ler (Karahana, 2011, s. 11); can+ler, imam+ler (Gülsevin, 2017, s. 80); sabi+lar, çoroglı+lar (Jable, 2010, s. 77-78)

3.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Uyumu bozan ekler;

bildirme eki +dür: birdur “birdür”, dengisdur “deñizdür”.

Bu ekin XVII. Osmanlı Türkçesinde çoğunlukla yuvarlak ünlülü olduğu, nadir olarak da düz ünlülü kullanıldığı tespit edilmiştir: demekdür, gibidür, beşdür, serv+dir (Kartallıoğlu, 2011: 255). XVII. yüzyıl Rumeli ağızlarında da ekin daha çok yuvarlak kullanıldığı görülmüştür: vardur, yıldur, dagidur (Gülsevin, 2017, s. 25) gövde metni bu şekilde yazılmalıdır. 15

İlgi durumu eki: +uñ, +nüñ, +(ü)m: adun “adun”, gjomlehnung “cömlenüñ”, benum “benüm”

XVII. yüzyıl Rumeli Türkçesi özelliği gösteren metinlerde bu ekin yuvarlak ünlülü tercih edildiği görülür. Bir Transkripsiyon metni olan Michiel Martini Derlemesi’nde dudak ünlülü kullanış kuralıdır. Aynı

¹⁵ Dipnotlar bu şekilde yazılmalıdır.

şekilde Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde de ekin ünlüsünün yuvarlak olduğunu gösteren yazılışlar vardır. Bu dönem metinlerinden örnekler: kimünle, sen+ün, yarım+ün (Gülsevin, 2017, s. 96)

İyelik I. teklik şahıs eki +(ü)m: hafıjüm “hafızum”

XVII. yüzyıl Rumeli ağızlarında iyelik ekinin I. çokluk kişilerde yuvarlak ünlülü kullanımları yaygındır: yar+(ü)m, el+(ü)mden (Gülsevin, 2017, s. 90)

İyelik III. teklik şahıs eki: culi “gulu”

XVII. yüzyıl Rumeli ağızlarında iyelik ekinin III. teklik şahıslarda düz ünlülü kullanımları yaygındır: dost+i, ogul+ı (Gülsevin, 2017, s. 92)

3.2. Ünlü Değişmeleri

-a > -e: Ar. ammā > emma, şöıra > zongreh “soñre”

Bu ses değişmesi, Anadolu ve Rumeli ağızlarında da görülmektedir: aziz > eziz, Allah > ellah, amca > emice, çanta > çente (Caferoğlu, 1965, s. 6); bahane > beyane, kestane > çestene (Gülensoy, 1984, s. 109); amma > ama > ema, fakat > fekat (İğci, 2010, s. 28)

-e > -a-: şad hezāran > zad hafāran “sad hazaran”, bereket > barket, rahmet > rahmat

Bu ses değişmesine Anadolu ve Rumeli ağızlarında da rastlanmaktadır: kimse > kimsa, gitme > gitme, eğlence > aylence, (Karahana, 2011, s. 10, 107); cenaze > ceneze, sermaye > sermeye (Küçük, 2009, s. 478); ecnebi > ecnabı, gazete > gazeta, bereket > berkat (Gülensoy, 1984, s.109)

-o > -u-: hoş > huşch “huş”

Bu değişmeye, Anadolu ve Rumeli ağızlarında da rastlanmaktadır: sofrā > sufra, sohbet > suhbet (Küçük, 2009: 480); ova > uva oğlak > ulak, kova > kuva (Gülensoy, 1987, s. 111); mevla > molla > mula (İğci, 2010s, 25); komutan > kumutan (Jable, 2010, s. 41)

-ö- > -ü-: gökde > kjukdeh “gükde”

Bu ses değişmesi Anadolu ağızlarında seyrek, Rumeli ağızlarında yaygın olarak görülmektedir: Ömer > Ümer (Caferoğlu, 1965, s. 15); döşek > düşek, gömlek > cümlek, sökmek > sükmek (Gülensoy, 1987, s. 111)

-ü- > -ö-: mübārek > mobarek “möbarek”

Bu ses değişmesi, Anadolu ve Rumeli ağızlarında da yaygındır: Kütahya > Kötahya, hücum > höcum (Caferoğlu, 1965, s. 17); hürmet > hörmet, hükümet > hökumet, mümin > mömin (Küçük, 2009, s. 480); büyük > böyük (Gülensoy, 1987, s. 112)

3.3. Ünlü Düşmesi

-e > -ø-: bereket > barket

Bu ses olayını az da olsa Anadolu ve Rumeli ağızlarında da rastlanmaktadır: müteahhit > mütahet, şikayet > şikât (Küçük, 2009, s. 481); bereket > berkat, nereye > nerye (Gülensoy, 1984, s. 109, 115)

3.4. Ünsüz değişimleri

ķ- > ğ-: ķulu > culi “guli”

Bu değişmeye özellikle Anadolu ağız gruplarından Batı grubu ağızlarında sık rastlanmaktadır: kız > ğız, karpuz > garpız, ķavışırılar > ğavışırılar (Karahana, 2011, 117-121). Bu ses değişmesi aynı zamanda Rumeli ağızlarında da görülmektedir: ķurşun > ğurşum, ķargā > ğargā, ķaval > ğaval (Gülensoy, 1987, s. 117).

3.4. Ünsüz Düşmesi

h- > ø-: Allah > Alla

-nn- > -n-: cennet > gjenet “cenet”

Bu ses olayına Anadolu ve Rumeli ağızlarında da rastlanır: Allah > Alla, eyvallah > eyvallā, siyah > siyā (Küçük, 2013, s. 62); kadeh > kada, siftah > sefte, Salih > Sali (Gülensoy, 1987, s. 123)

4. Sözlük

ab-i chajat (Far. + Ar.): ab-ı hayat; cana can katan şey

abadi'l-abadin (Ar.): ebedi'l-abidin; sonsuza dek

ad: isim

Alla (Ar.): Allah, yaratıcı

amin (Ar.): amin; dualardan sonra kullanılan söz

armagan: armağan; ödöl

barak (Ar.). barek, kutsal

barket (Ar.): bereket; saadet

beg: bey, efendi

ben: I. teklik kişi zamiri

bin: bin, sayı adı

bir: bir; sayı adı

chan: han; bir tür unvan

cuju: kuyu; su çıkarılan çukur

cul: gül; bir tür kokulu çiçek

cul: kul; köle

cuneřch: güneş; bir gök cismi

dem (Far.): zaman

dengis: deniz; derya

ekin: ekin, ürün

emma (Ar.): ama; fakat

gjenet (Ar.): cennet; behiř, uçmak

gjomleh (Ar.): cümle; herkes

hafif (Ar.): hafız; koruyan

Hak (Ar.): Allah

her (Far.): her, önüne geldiđi isme “teker teker hepsi” anlamı veren söz

huşch (Far.): hoş; güzel

ja (Ar.): ya; ey anlamında seslenme edatı

jakin: yakın; zaman bakımından uzak olmayan

jildis: yıldız; gök cismi

kæbır (Ar.): kebir; büyük, yüce

kjuk: gök; gökyüzü

kjun: gün; zaman dilimi

lutf (Ar.): lütuf; iyilik, hořluk

mobarek (Ar.): mübarek; kutsal

rahmat (Ar.): rahmet; esirgeme, koruma

řakla-: saklamak; korumak, esirgemek

řanga: sana, sen zamirinin yönelme durumu eki almıř řekli

sen: II. teklik kişi zamiri

ta: uzaklık belirten söz

Vve (Ar.): ve; bağlaç

zad haşaran (Far.): yüz binlerce

tıçhok: çok; fazla

zongreh: sonra; daha ileri bir zamanda

Sonuç

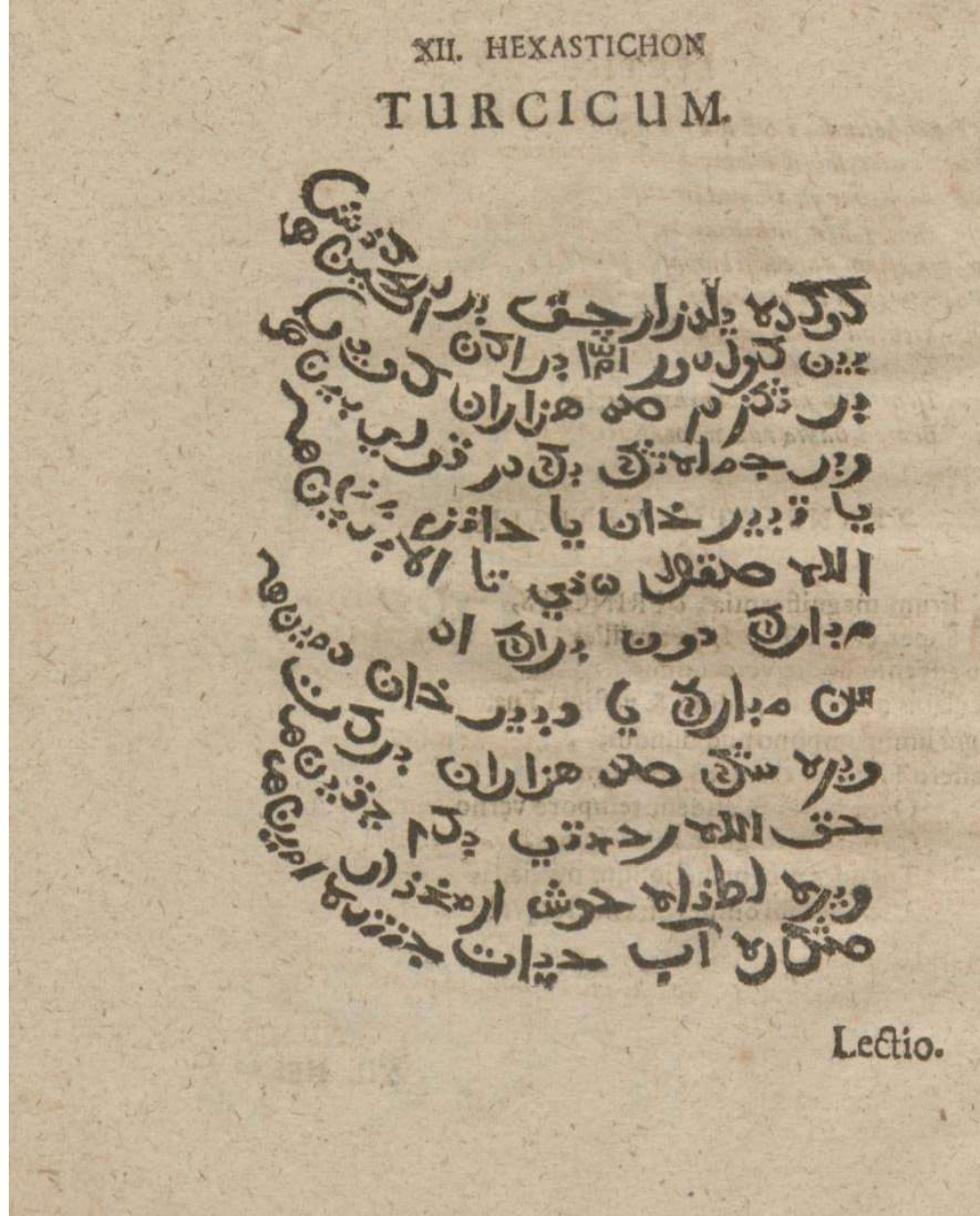
14. yüzyılın başından itibaren yabancılar tarafından ticari ilişkileri yürütemek, misyonerlik faaliyetlerinde bulunmak, Türkçeyi yabancılar için öğretmek gibi amaçlarla Latin harfli Türkçe eserler verilmeye başlanmıştır. Bu eserlerin ilki olarak *Codex Cumanicus* kabul edilmektedir. Daha sonraki süreçte benzer amaçlarla pek çok Latin harfli Türkçe eser verilmiştir. Bu eserlerin Latin harfli olması, Arap harfli imlada tespit edilemeyen Türkçenin bazı fonetik hususiyetlerinin tespiti açısından önemlidir. Bu bağlamda 17. yüzyılda A. Pfeiffer tarafından yazılan kutlama şiirleri bu açıdan kıymet arz etmektedir. Eserde tespit edilen kalınlık-incelik uyumunun uyum dışı kullanımı; bildirme ekinin, ilgi durumunun, iyelik I. ve III. teklik şahıs ekinin daha çok yuvarlak ünlülü kullanımı; ünlü değişimleri (-a > -e / -e- > -a-/-o- > -u-/-ö- > -ü-/-ü- > -ö-), ünlü düşmesi (-e- > -ø-) ve ünsüz düşmesi (h- > ø/-nn- > -n-) gibi ses olaylarının Anadolu ve Rumeli ağızlarında tanıklanması da ayrıca önemlidir.

Kaynakça

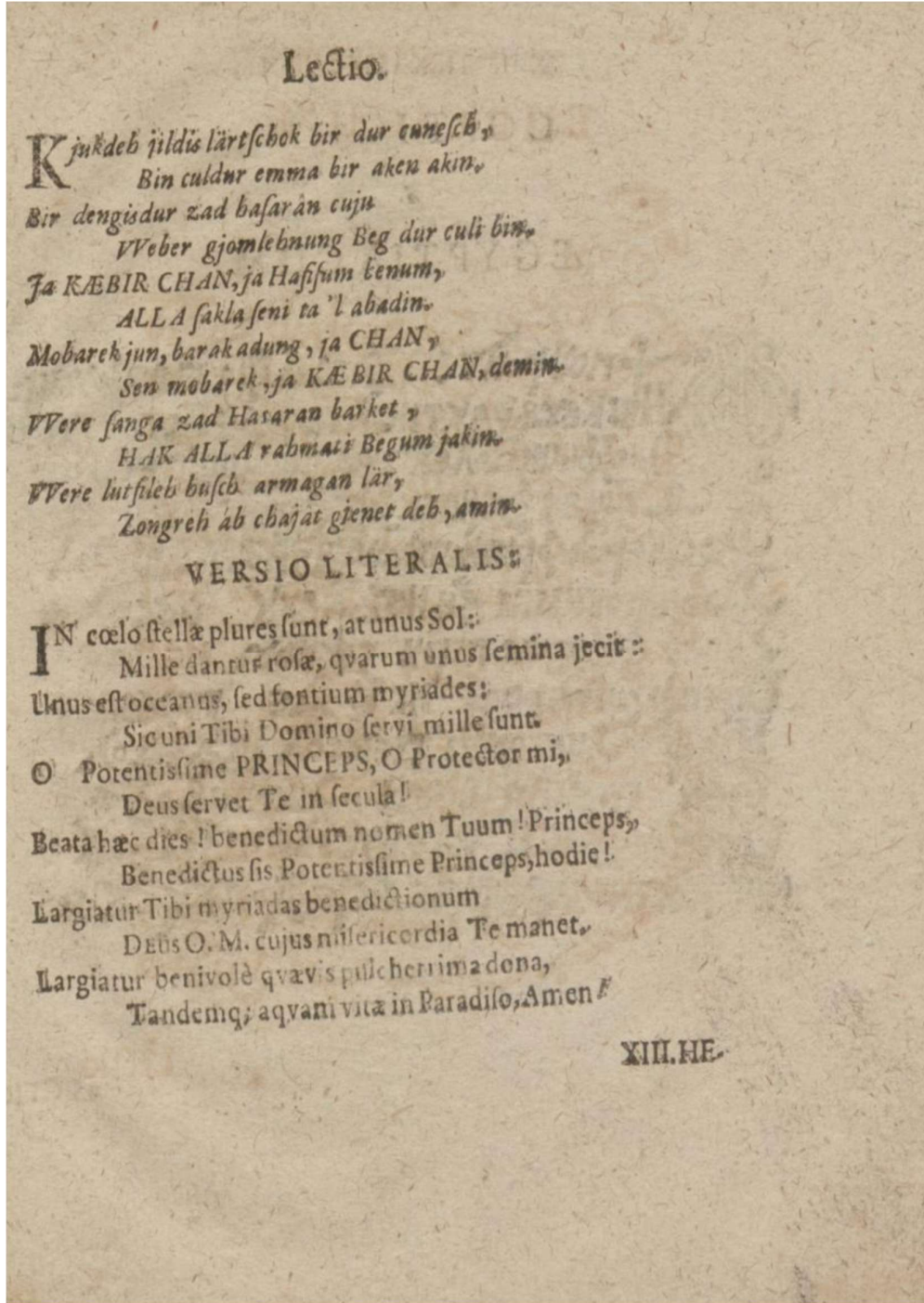
- Bekar, B. (2019a). *Batı kültüründe Türk atasözleri*. Konya: Kömen Yayınları.
- Bekar, B. (2019b). Adam Kraft'ın 1596 tarihli 'Türklerin dinleri, savaş yöntemleri, geçim kaynakları, başarı ve çöküşlerinin sırları' adlı eseri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 19(19), 159-181. <https://doi.org/10.30767/diledeara.542597>
- Caferoğlu, A. (1965). Anadolu ve Rumeli ağızları ünlü değişmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 12, 1-33. Eriřim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38278>
- Gülensoy, T. (1984). Rumeli ağızlarının ses bilgisi üzerine bir deneme. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 32, 87-147. Eriřim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/43438/528412>
- İğci, A. (2010). *Vıçtırın Kosova Türk ağızı* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- İnlibris. (2024,). *Antiquariat İnlibris'te*. <https://inlibris.com/item/bn46213>
- Jable, E. (2010). *Kosova Türk ağızları, inceleme-metin-sözlük* (Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karahan, L. (2011). *Anadolu ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Küçük, M. (2009, Mart 25-30). *Anadolu ağızlarındaki doğu kökenli kelimelerin ses bilgisi açısından görünümleri -ünlüler-* [Sözlü bildiri]. Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı, Türkiye.
- Küçük, M. (2013). Anadolu ağızlarındaki doğu kökenli sözcüklerin ses bilgisi açısından görünümleri -ünsüzler-. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 20(2), 39-78. https://doi.org/10.1501/Trkol_00000000257
- Pfeiffer, A. (1670). *Jahr-Opfer, welches dem durchleuchtigsten, hochgebohrnen Fürsten und Herrn Hn. Johann Georgen*. Wittenberg.
- Pfeiffer, A. (2024). *Post-Reformation Digital Library'de*. https://www.prndl.org/author_view.php?a_id=603&s=0&limit=100

Ekler

Tıpkıbasım 1

Tıpkıbasım 2

Kaynak: Berlin Eyalet Kütüphanesi